

Afscheid van Indië?

Op 27 december van dit jaar is het 60 jaar geleden dat Nederland in Batavia de soevereiniteit overdroeg aan de Republiek Indonesië, waardoor een einde kwam aan een periode van ruim 300 jaar Nederlands-Indië. Velen richtten hun blik op de toekomst en trachtten Nederlands-Indië zo snel mogelijk te vergeten. Onze militairen werden teruggehaald om te worden gedemobiliseerd of om opnieuw te worden ingezet ter verdediging van het bondgenootschappelijk grondgebied van de NAVO in de Koude Oorlog. Spoedig trok de oorlog in Korea alle aandacht. De oorlog in Nederlands-Indië werd nooit structureel diepgaand militair geanalyseerd en geëvalueerd. Dit editoriaal pleit ervoor dit juist wel te doen.

Eerder verscheen er wel een publicatie van Van Doorn en Hendrix rondom vermeende oorlogsmisdaden¹, liet Petra Groen haar militair-strategische licht schijnen over marsroutes en dwaalsporen² en publiceerde Van den Doel zijn lezenswaardige historische studie over het gewelddadige afscheid van het Nederlandse imperium in Azië.³ Bouman beschreef onlangs de logistiek van de *Tentara Nasional Indonesia* (TNI).⁴ Onze Indië-veteranen werden na drie jaren dienst in de tropen bedankt met een zilveren reversspeldje, een geëmailleerd herinneringstegeltje en soms een nieuwe fiets. Hun herinneringen werden als ‘sentimenteel

gezever’ terzijde geschoven of hoogstens tijdens het eten van een traditionele nasimaaltijd beleefd getolereerd. Zijn er dan geen militaire lessen te trekken uit het optreden van de Nederlandse krijgsmacht in de zogeheten Politonele Acties en de guerrillaoorlog die daarvan het gevolg was? Jawel!

Nederland heeft de laatste jaren als klein land zijn steentje bijgedragen aan vredesoperaties in onder meer voormalig Joegoslavië, Irak en nu Afghanistan. Deze conflicten hebben allemaal in meerdere of mindere mate het karakter van een guerrillaoorlog zoals in Nederlands-Indië, en het deelnemen daaraan wordt tegenwoordig *counter-insurgency* (COIN) genoemd. Maar tot voor kort zagen wij militairen de parallel met Indië niet of in ieder geval onvoldoende. Laten we dat hier nu eens wel doen.

Guerrillastrijders mijden het reguliere gevecht en richten hun aanvallen op kwetsbare punten zoals verbindingscentra, hoofdkwartieren, logistieke installaties en legeringskampen, zodat de strijd al snel verwordt tot een slijtageslag of een uitputtingsoorlog. De guerrilla is volstrekt afhankelijk van de steun van de bevolking en als ze die niet vrijwillig krijgt dan dwingt ze die af door terreur. Als het lokale gezag of anderen de bevolking daartegen niet afdoende beschermen dan steunt zij de guerrilla. Goedbedoelde *hearts and minds*-campagnes hebben geen zin zolang de bevolking bevreesd is voor de guerrilla's. Beveiliging van de bevolking is echter arbeidsintensief en vergt dus veel troepen voor lange tijd. Dit kan slechts gedeeltelijk door een superieure mobiliteit en vuurkracht op de grond en in de lucht worden gecompenseerd. En dan nog blijft een numeriek over-

1 Doorn, J.A.A. van en W.J. Hendrix. *Het Nederlands/Indonesisch conflict. Ontsporing van geweld*. Tweede, aangevulde druk. De Bataafsche Leeuw, Dieren, 1983.

2 Groen, P.M.H. *Marsroutes en Dwaalsporen. Het Nederlands militair-strategisch beleid in Indonesië 1945-1950*. SDU, 's-Gravenhage, 1991.

3 Doel, H.W. van den. *Afscheid van Indië. De val van het Nederlandse imperium in Azië*. Prometheus, Amsterdam, 2001.

4 Bouman, B. *Ieder voor zich en de Republiek voor ons allen. De logistiek achter de Indonesische Revolutie 1945-1950*. Boom, Amsterdam, 2006.

wicht voor COIN door landstrijdkrachten en politie essentieel. Op Java waren vier Nederlandse divisies met in totaal ongeveer 70.000 man niet voldoende om de lokale bevolking te beschermen tegen de terreur van de door Nederland opgeleide chefstaf generaal Nasoetion's en bevelhebber generaal Sudirman's TNI.

Westerse krijgsmachten vertrouwen op hun superieure technologie, in het bijzonder op hun mobiliteit en vuurkracht. Die kunnen ze meestal het best te gelde brengen op of in de buurt van wegen. De tegenstander concentreert zich daarom op sleutelpunten van het wegenet om met eenvoudige middelen zoals *improvised explosive devices* (IED's), in Nederlands-Indië 'trekbommen' genoemd, de kwetsbare tegenstander verliezen toe te brengen om zo het draagvlak voor de missie in het moederland te ondermijnen. Daarom hadden Nederlandse verkenningseenheden naast lichte en zwaardere verkenningvoertuigen organiek tirailleurs, mortieren en 'stormpioniers' in hun organisatie. Daarnaast beschikten Nederlandse eenheden toen nog over eigen logistiek, waaronder geneeskundige verzorging en afvoer van gewonden.⁵ Doordat men lang en intensief met elkaar had geoefend en opgetreden voelde men elkaar blindelings aan en kon de coördinatie bij inzet tot een minimum worden beperkt. Dit in tegenstelling tot de huidige inzet in Uruzgan, waar ad hoc eenheden (*Combined Arms Team* [CAT] genaamd) per actie opnieuw iedere keer aan elkaar moeten wennen.

Ook bleek reeds in Indië dat bij inzet in bergachtig of verstedelijkt gebied de elevatie van het boordgeschut niet voldeed, waardoor men het kanon niet hoog genoeg kon richten en 'hoge doelen' dus niet kon bestrijden. Wel beschikte men over voldoende verreichende brisant munitie, die uitermate geschikt bleek tegen vijandelijk personeel, waaronder *snipers* en *spotters*. Interessant detail is wellicht ook dat de toen nog bestaande officiersmess een

nuttige functie vervulde als 'vrije discussieruimte', waar onder het genot van een hapje en een drankje gediscussieerd kon worden over van alles en nog wat, maar ook over tactieken en technieken om de tegenstander 'aan het kleed te komen'.

Afscheid van Indië? Ja, maar toch ook weer niet. Ook na 60 jaar is de onafhankelijkheidsstrijd interessant genoeg om te bestuderen. En niet uitsluitend historici moeten dit doen. Ook militairen kunnen hieraan een belangrijke bijdrage leveren! Daaruit kunnen waardevolle *lessons learned* worden getrokken die we ook nu nog ten nutte kunnen brengen van ons optreden in Afghanistan of elders. Ook kunnen we dit onderzoek en deze lessen gebruiken in het militair onderwijs, zodat officieren, onderofficieren, korporaals en overigen nog beter kunnen worden opgeleid. Het conflict plaatsen in de politiek-strategische context hoort daar zeker bij. Maar ook leiderschap is essentieel: opleiding, opdrachtgerichte commandovoering, met wederzijds vertrouwen, vrijheid van handelen en eigen initiatief. En wat te denken van de moed, de vasthoudendheid, het incasseringsvermogen en de kameraadschap die 'onze militairen' in Indië in zo'n grote mate hebben getoond?

Indië is na 60 jaar een verre oorlog geworden. 5500 Militairen echter, verloren in die oorlog het leven. Zij verdienen respect. Op het ereveld Tjiandi bij Semarang staat een groot wit kruis met daarop de tekst 'Voor veiligheid en recht'. Daarvoor vochten onze militairen. Daarvoor zijn zij ook nu nog bereid te vechten. Ook hen komt respect toe. ■

5 Jonge, Jhr M.W.C. de. *Mijn Ruiters. Ervaringen als commandant van het 4e Eskadron Pantserwagens, Huzaren van Boreel, tijdens de Politie Acties (1947-1949) in toenmalig Nederlands-Indië*. Stichting Cultureel Erfgoed De Jonge, Zierikzee, 2008. Zie ook: Bartels, J.A.C. *Tropenjaren, Ploppers en Patrouilles. Het dienstplichtig 2^e Eskadron Huzaren van Boreel in Nederlands-Indië 1947-1950*. De Bataafsche Leeuw, Amsterdam, 2008.